

A nemzeti kutatások eredményeinek közkinccsé tételét szolgálja az a kötet is, amelyet H.J. WALKER és W. GRABAU szerkesztésében a Wiley és Fiai kiadó jelentett meg *The Evolution of Geomorphology* (A geomorfológia fejlődése) címmel. A magyar felszínalaktan történetéről szóló fejezet elkészítését az IAG Magyar Nemzeti Bizottsága koordinálta, és GÁBRIS GY., LÓCZY D., MAROSI S., MEZŐSI G., PÉCSI M., SOMOGYI S. és SZABÓ J. közösen írták.

Talán a fentiekből is kiderült, hogy a hamiltoni konferencia sikeresen járult hozzá a geomorfológus társadalom összetartozásának erősítéséhez, kitűnő fórum volt a tájékozódásra, konzultációra, vitára. Megrendezéséért köszönet illeti D.C. FORD és B. McCANN professzorokat, számtalan segítőjükkal együtt.

Két hónappal a konferencia után újjáalakult az IAG Magyar Nemzeti Bizottsága is. PÉCSI M. Ieköszönt az elnöki tisztról, utódja MEZŐSI G. lett. A titkári teendőket továbbra is LÓCZY D. látja el.

LÓCZY DÉNES

Udvarhelyi Károly (1903–1992)

Az általános iskolai földrajztanítás, tanárképzés legnagyobb öregje búcsúzik Egertől, a Főiskolától, a Földrajz Tanszéktől, tanítványaitól, barátaitól és ismerőseitől.

UDVARHELYI (KENDOFF) Károly 1903. február 9-én született az erdélyi Nyárádmagyaróson (Maros–Torda megye). A Parajdon és Gyergyócsomafalván kijárt elemi iskola után a gyergyóalfalui polgáriba iratkozott be. A polgári iskola utolsó két osztályát Kolozsváron végezte el, ezt követően pedig – egy évi tanulmányi szünet után – a kolozsvári Tanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1918-ban – az Impérium változás után a Tanítóképzőből kiszorulva – a kolozsvári Marianumban megnyílt Katolikus Tanítóképzőben tanult tovább, ahol oklevelet is szerzett. Két évi működés után az intézetet a román kormány megszüntette, így a főiskola hallgatói szétszóródtak. Ekkor UDVARHELYI tanár úr Budapestre került, ahol a Pedagógiumban szerzett tanári diplomát.

Tanári pályafutását 1924-ben Mátészalkán az Állami Polgári iskolában kezdte, ahol pedagógiai és mesterségbeli tudása, kitűnő szakmai felkészültsége hamar megmutatkozott. Néhány év múlva már a Szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola gyakorló iskolájában találjuk, ahol szakvezető tanárként tanított. A gyakorló iskola ebben az időben már országos hírnév intézete volt. Elméleti és tantárgypedagógiai munkáját Szegeden „a munkaiskola” szellemében kezdte, áttéve e koncepciót a szellemi aktivitás területére, amit a földrajz tanítása és tanulása folyamatában kitűnően alkalmazott. Kimondott célja volt a gondolkodásra nevelés. A szegedi gyakorló iskolánál eltöltött 19 év szakmai–pedagógiai fejlődésének olyan forrása volt, amelynek szelleme későbbi oktató–nevelő és tudományos munkájában meghatározó módon élt tovább.

A szegedi alkotó évek eredményeként 1941-ben doktori címet szerez, 1948-ban a Debreceni, majd 1 év után az Egri Pedagógiai Főiskola egyik alapító tagja és a Földrajz Tanszék vezetője lesz. Mint pedagógus több mint két évtizeden át kitűnő felkészültséggel, elmélyült tudással, lebilincselő előadásmóddal oktatta és nevelte szeretettel a földrajztanárok százait. Nagy érdeme, hogy tanítványainak nem csak megtanította a földrajzot, hanem meg is szeretettette velük a tárgyat. Nem csak földrajzi ismeretekkel ruházta fel a későbbi tanárokat, hanem gondolkodásra nevelt, felhívva a figyelmet természeti és társadalmi jelenségek közötti oksági kapcsolatokra, a bonyolult, de törvényszerű összefüggések felismerésének szükségességére, felruházva őket a természet és a társadalom megismerésének módszereivel is. E kérdéskörben 1962-ben kandidátusi fokozatot szerzett. Neve – és ez minden elfogultság nélkül állítható – egy korszakot jelentett a magyar geográfában.

Több mint 60 évig hűséggel, szíve minden melegével és nagy szakmai hozzáértéssel, hatékonyan szolgálta a magyar közoktatást és felsőoktatást. Hat évtizedes kutató és alkotó munkája gazdag eredményeket hozott. Közel 200 publikációja jelent meg. „Erdély éghajlata és vízrajza” c. tanulmányával 1933-ban, 30 éves korában, szülőföldjének is adózott. Többek között ennek is tulajdonítható, hogy az 1970-es években megkezdődhettek a főiskolai hallgatók rendszeres tanulmányújtjai Erdélybe. A szomorú búcsút személyes hangvételel folytatva: azóta szinte minden évben bejárjuk kedves szülőföldedet, a Székelyföldet, a Nyárád és a Küküllő mentét, a Gyergyói-medencét, Háromszéket. Legutóbbi utunk során elemi iskolai tanulmányaid

színhelyen jártunk, Parajdon a sóbányába is bejutottunk. Tudós professzorként, nagyságod azáltal is kifejezésre jut, hogy olyan iskolát teremtettél, amely sokat mértett az erdélyi tájból, a Székelyföldről, és amelyekhez – többek között – FUTÓ és KÖVES tanár uraktól is sokat kaptunk útravalóul.

Büszkeséggel tölt el bennünket az is, hogy a földrajz tanszék oktatóinak felét a Te tanszékvezetésed idején vették fel a főiskolára és ma már közülük kettő kandidátusi, főiskolai tanári, kettő pedig docensi kinevezéssel rendelkezik. Munkáid roppant gazdag terméséből nagyon nehéz válogatni, mégis kiemelnék néhányat:

– „*Vázlatok a földrajz tanításához, mit rajzoljunk a földrajz órán*” c. tanulmányod öt kiadást ért meg,

– „*A földrajz oktatása cselekvő iskolában, a földrajzi gondolkodásra nevelés*” c. tanulmányodat a Kolozsvári Tudományegyetemen kéziratként románra is lefordították.

– „*Földrajzi munkanapló a polgári iskolák számára*” c. tanulmányod pedig többszöri kiadást ért meg.

A főiskolán az 1950-es években megjelent földrajztankönyvek szerkesztője és szerzője Te voltál. Az általános iskolai földrajzkönyvek, földrajzi munkafüzetek megírásának jó része is a Te nevedhez fűződik.

Kedves Károly bátyám! Nyugdíjazásod után sem feledkeztünk meg rólad, 5 évenként, nevezetes születésnapjaidon, a földrajz tanszéken köszöntöttünk. Már készültünk a jövő évi 90. születésnapodra, de fájdalom, ezt már nem érhetjük meg. A halál közbeszólt. Legutóbbi, 85. születésnapod ünneplése után hozzánk írt leveled felidézésével búcsúzunk Tőled:

„Egerből, több mint tíz napja hazaérkezvén megköszönöm a számomra nagy, el nem felejtendő megemlékezést, amelyben a szívemhez nőtt tanárképző főiskolán és földrajzi tanszéken részem volt. A sokszorosán szép gondolat az igen gondos munkával járó végrehajtás révén úgy éreztem, ismét a tanszék tagja vagyok. Megható volt, mintha valósággal asszimilálódtam volna a jelenlegi fiatal, lelkes munkaközösségbe. Mondhatnám a költővel: «Bárcsak én is köztetek lehetnék...»

Bizonyos, hogy megismerve a tanszék munkatársait, lelkileg még közelebb kerültem hozzájuk, maradok is velük gondolatban, örömmel szemlélve ígéretes fejlődésüket, szellemi gazdagodásukat, nemkülönben a tanszék tárgyi alakulását. Megköszönöm a visszanéző régi munkatársnak szóló kedves szavaitokat, azoknak a szemetekből sugárzó őszinteségét, a gazdag vendéglátást és minden egyebet, amely 85. születésnapomat oly emlékezetessé tette. Kívánom, hozzon a jövőndő munkátokhoz jó egészséget, fizikai és lelki erőt, újabb sikereket. Kívánom, hassa át munkátokat a nemes cél tudata: tovább adható módon megismertetni az ifjúságot a szép és tartalmas természeti világgal, a munkás társadalommal, a kettő harmonikus egységet alkotó fejlesztésével. Sajnálom, a rövidnek látszó idő miatt a főiskolának ajánlott festményemhez nem fűztem hozzá e rendkívül érdekes táj tervezett rövid, de lényegi dialektikus–dinamikus leírását. Megértitek, bizonyára el is érzékenyültem volna. Öregekkel megtörténik, sokat jelent ennyi idő után gondolatban visszatérni a gyermeki környezetbe, avagy 18 nyugdíjas év után visszatérni a nemes hivatást továbbfejlesztő barátokhoz – látogatóba – a régi munkahelyhez.

Valamennyietek iránt köszönettel és meleg üdvözléssel:

Károly bácsi”

A következő levelet már nem kaphattuk meg. Nyugodj békében!

BODNÁR LÁSZLÓ